

Verklaring

Translations are proofread by EDPB Members.
This language version has not been proofread yet.

Verklaring 3/2024 over de rol van gegevensbeschermingsautoriteiten in het kader van de verordening artificiële intelligentie

Vastgesteld op 16 juli 2024

Het Europees Comité voor gegevensbescherming heeft de volgende verklaring vastgesteld:

1 ACHTERGROND EN DOEL VAN DEZE VERKLARING

1. Op 12 juli 2024 is Verordening (EU) 2024/1689 tot vaststelling van geharmoniseerde regels betreffende artificiële intelligentie (verordening artificiële intelligentie, hierna de “AI-verordening” genoemd) en tot wijziging van bepaalde wetgevingshandelingen van de Unie bekendgemaakt in het Publicatieblad¹.
2. De AI-verordening bevat geharmoniseerde regels voor het in de handel brengen, in gebruik nemen en gebruiken van artificiële intelligentie (hierna “AI” genoemd) in overeenstemming met het nieuwe wetgevingskader en vereist markttoezicht in de zin van Verordening (EU) 2019/1020². Zoals vermeld in artikel 1, lid 1, heeft de AI-verordening tot doel de werking van de interne markt te verbeteren en de toepassing van mensgerichte en betrouwbare artificiële intelligentie (AI) te bevorderen, en

¹ Verordening (EU) 2024/1689 van het Europees Parlement en de Raad van 13 juni 2024 tot vaststelling van geharmoniseerde regels betreffende artificiële intelligentie en tot wijziging van de Verordeningen (EG) nr. 300/2008, (EU) nr. 167/2013, (EU) nr. 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 en (EU) 2019/2144, en de Richtlijnen 2014/90/EU, (EU) 2016/797 en (EU) 2020/1828 (verordening artificiële intelligentie) (PB L, 2024/1689, 12.7.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj>).

² Verordening (EU) 2019/1020 van het Europees Parlement en de Raad van 20 juni 2019 betreffende markttoezicht en conformiteit van producten en tot wijziging van Richtlijn 2004/42/EG en de Verordeningen (EG) nr. 765/2008 en (EU) nr. 305/2011 (Voor de EER relevante tekst).

tegelijktijd een hoog niveau van bescherming van de gezondheid, de veiligheid en de in het Handvest verankerde grondrechten (hierna “het Handvest” genoemd) te waarborgen, onder meer wat betreft de grondrechten op privacy en op bescherming van persoonsgegevens (respectievelijk artikel 7 en 8 van het Handvest).

3. Vanuit dit oogpunt moeten de AI-verordening en de wetgeving van de Unie inzake gegevensbescherming (met name de AVG³, de EUVG⁴ en de richtlijn gegevensbescherming bij rechtshandhaving⁵, alsook de e-privacyrichtlijn⁶) in beginsel⁷ worden beschouwd (en op coherente wijze worden geïnterpreteerd) als complementaire en elkaar versterkende instrumenten. Dit moet gebeuren zowel wat betreft de doelstellingen van de wet als wat betreft de geboden bescherming, met inbegrip van de rechten van de betrokken personen (die ook kunnen worden aangemerkt als “betrokkenen” in het kader van de AVG). Voorts is het belangrijk te benadrukken dat het Unierecht inzake gegevensbescherming volledig van toepassing is op de verwerking van persoonsgegevens die betrokken zijn bij de levenscyclus van de AI-systemen, zoals uitdrukkelijk wordt erkend in artikel 2, lid 7, van de AI-verordening (zie ook overwegingen 9 en 10).
4. Het is duidelijk dat de verwerking van persoonsgegevens (die vaak nauw verweven zijn met niet-persoonsgebonden gegevens) gedurende de levenscyclus van AI-systemen – en met name gedurende de levenscyclus van AI-systemen die een hoog risico vormen voor de grondrechten⁸ – een kernelement is (en zal blijven) van de verschillende technologieën die onder de overkoepelende AI-definitie vallen, zoals vastgelegd in artikel 3, lid 1, van de AI-verordening. Om deze redenen zijn de nationale gegevensbeschermingsautoriteiten (hierna “gegevensbeschermingsautoriteiten” genoemd) actief geweest met betrekking tot deze technologische ontwikkelingen⁹ en is het EDPB, dat het

³ Verordening (EU) 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Richtlijn 95/46/EG (algemene verordening gegevensbescherming) (Voor de EER relevante tekst) PB L 119 van 4.5.2016, blz. 1-88.

⁴ Verordening (EU) 2018/1725 van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2018 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens door de instellingen, organen en instanties van de Unie en betreffende het vrije verkeer van die gegevens, en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 45/2001 en Besluit nr. 1247/2002/EG, (Voor de EER relevante tekst) PB L 295 van 21.11.2018, blz. 39.

⁵ Richtlijn (EU) 2016/680 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens door bevoegde autoriteiten met het oog op de voorkoming, het onderzoek, de opsporing en de vervolging van strafbare feiten of de tenuitvoerlegging van straffen, en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Kaderbesluit 2008/977/JBZ van de Raad, PB L 119 van 4.5.2016, blz. 89.

⁶ Richtlijn 2002/58/EG van het Europees Parlement en de Raad van 12 juli 2002 betreffende de verwerking van persoonsgegevens en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer in de sector elektronische communicatie (richtlijn betreffende privacy en elektronische communicatie) PB L 201 van 31.7.2002, blz. 37-47.

⁷ Meer in het bijzonder is de AI-verordening voor biometrische identificatie op afstand een *lex specialis* ten opzichte van de richtlijn gegevensbescherming bij rechtshandhaving (artikel 5, lid 1, punt h), van de AI-verordening).

⁸ Zie in dit verband het grootste deel van de AI-systemen die zijn opgenomen in bijlage III bij de AI-verordening.

⁹ In de EU-jurisdicties is dit tot uiting gekomen in standpuntnota's, openbare raadplegingen, parlementaire hoorzittingen, richtlijnen, adviezen met betrekking tot effectbeoordelingen van gegevensbescherming, onderzoeken, corrigerende maatregelen en (soms) sancties. Bovendien nemen de gegevensbeschermingsautoriteiten ook deel aan verschillende testomgevingen voor regelgeving.

wetgevingsproces met betrekking tot de AI-verordening op de voet heeft gevolgd¹⁰, al begonnen met het onderzoek van de (veelzijdige) wisselwerking met de EU-wetgeving inzake gegevensbescherming.

5. Met deze verklaring wil het EDPB verder de aandacht vestigen op toezichts- en coördinatieproblemen die kunnen voortvloeien uit de aanwijzing van bevoegde autoriteiten door de lidstaten¹¹ op gebieden die zo nauw verband houden met de bescherming van persoonsgegevens. Er moet rekening mee worden gehouden dat het handhavingskader voor de AI-verordening op nationaal niveau in het volgende jaar na de inwerkingtreding van de AI-verordening zal moeten worden opgebouwd rond een of meer opgerichte of aangewezen “nationale bevoegde autoriteiten”, met name markttoezichtautoriteiten (hierna “markttoezichtautoriteiten” genoemd)¹², die zowel onderling als met gegevensbeschermingsautoriteiten en andere autoriteiten die de grondrechten beschermen, samenwerken.¹³ Het EDPB erkent dat sommige lidstaten reeds hebben besloten over de benoeming van markttoezichtautoriteiten en dat sommige aanbevelingen in deze verklaring daarom mogelijk niet volledig relevant zijn in die gevallen.
6. Zoals reeds vermeld in het gezamenlijk advies van het EDPB en de EDPS¹⁴, moet in dit nieuwe handhavingskader een prominente rol van de gegevensbeschermingsautoriteiten op nationaal niveau worden erkend, met name vanwege de ervaring en deskundigheid die zij hebben opgedaan bij het uitwerken van richtsnoeren en beste praktijken en het uitvoeren van handhavingsacties met betrekking tot AI-gerelateerde kwesties in verband met de verwerking van persoonsgegevens op zowel nationaal als internationaal niveau¹⁵. De gegevensbeschermingsautoriteiten hebben bewezen onmisbare actoren te zijn in de keten die leidt tot een veilige, rechtengeoriënteerde en beveiligde invoering van AI-systemen in verschillende sectoren.
7. Bovendien moet erop worden gewezen dat de aanwijzing van gegevensbeschermingsautoriteiten als markttoezichtautoriteiten alle belanghebbenden in de AI-waardeketen ten goede zou komen door één enkel contactpunt beschikbaar te stellen, waardoor de interactie tussen de verschillende regelgevende instanties die onder zowel de AI-verordening als de EU-wetgeving inzake gegevensbescherming vallen, wordt vergemakkelijkt.
8. Voorts is het EDPB, in het licht van de AI-verordening, van mening dat de volgende punten van bijzonder belang zijn:

¹⁰ Zie met name Gezamenlijk advies 5/2021 van het EDPB en de EDPS over het voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van geharmoniseerde regels betreffende artificiële intelligentie (AI-verordening), 18 juni 2021 (hierna “gezamenlijk advies 5/2021 van het EDPB en de EDPS” genoemd); Verklaring van het EDPB over het pakket digitale diensten en de datastrategie, vastgesteld op 18 november 2021.

¹¹ Zie overweging 153 van de AI-verordening.

¹² Zie artikel 3, lid 48, van de AI-verordening.

¹³ Zie artikel 77 en overweging 157 van de AI-verordening.

¹⁴ Zie met name de punten 47 e.v. van gezamenlijk advies 5/2021 van het EDPB en de EDPS.

¹⁵ Gegevensbeschermingsautoriteiten zijn al lange tijd actief en werken ook samen op het gebied van de verschillende onderwerpen met betrekking tot AI-systemen in verschillende internationale fora (de rondetafel van de G7-autoriteiten voor gegevensbescherming en privacy, de Global Privacy Assembly – GPA, de International Working Group on Data Protection in Technology, de Raad van Europa, internationale normalisatieorganisaties, enz.) en met hun vertegenwoordigers bij de OESO. Deze integratie is met name belangrijk in de huidige context waarin AI-regelgeving breed wordt besproken op mondiaal niveau, met name wat betreft de ontwikkeling van normen.

- gegevensbeschermingsautoriteiten zijn, naast hun bestaande deskundigheid op het gebied van AI-technologieën, bekwaam op veel van de in artikel 70, lid 3, van de AI-verordening bedoelde gebieden, zoals dataverwerking en gegevensbeveiliging, en in het beoordelen van risico's voor de grondrechten als gevolg van nieuwe technologieën;
- gegevensbeschermingsautoriteiten kunnen, vanwege hun volledige onafhankelijkheid¹⁶, zorgen voor doeltreffend onafhankelijk toezicht op AI-systemen, zoals vereist door artikel 70, lid 1, van de AI-verordening¹⁷;
- Overeenkomstig artikel 74, lid 8, van de AI-verordening moeten gegevensbeschermingsautoriteiten – of andere autoriteiten met dezelfde onafhankelijkheidsvereisten (onder de voorwaarden van de artikelen 41 tot en met 44 van Richtlijn (EU) 2016/680) – worden aangewezen als markttoezichtautoriteiten voor AI-systemen met een hoog risico die zijn opgenomen in punt 1 van bijlage III bij de AI-verordening, voor zover zij worden gebruikt voor rechtshandavingsdoeleinden, grensbeheer en justitie en democratie, en voor AI-systemen met een hoog risico die zijn opgenomen in de punten 6, 7 en 8 van bijlage III bij de AI-verordening, die essentiële elementen van de democratische orde zijn;
- Vanuit systematisch oogpunt is het ook bijzonder waardevol dat wanneer instellingen, organen en instanties van de Unie binnen het toepassingsgebied van de AI-verordening vallen, de EDPS optreedt als de bevoegde autoriteit voor het toezicht daarop, zoals bepaald in artikel 70, lid 9, van de AI-verordening¹⁸;
- Bovendien wordt, in het licht van de bepalingen van de artikelen 26, lid 9, 27, lid 4, en bijlage VIII, afdeling C, punt 5, van de AI-verordening, een nauw verband verwacht tussen de gegevensbeschermingseffectbeoordeling en de grondrechteneffectbeoordeling¹⁹.

2 AANBEVELINGEN

9. Het EDPB beveelt aan dat gegevensbeschermingsautoriteiten door de lidstaten worden aangewezen als markttoezichtautoriteiten voor de AI-systemen met een hoog risico als bedoeld in artikel 74, lid 8, van de AI-verordening. Voorts beveelt het EDPB aan dat de lidstaten, rekening houdend met de standpunten van de nationale gegevensbeschermingsautoriteit, overwegen om gegevensbeschermingsautoriteiten aan te wijzen als markttoezichtautoriteiten voor de resterende AI-systemen met een hoog risico zoals vermeld in bijlage III, met name wanneer die AI-systemen met een hoog risico zich bevinden in sectoren die gevolgen kunnen hebben voor de rechten en vrijheden van natuurlijke personen met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens, tenzij die sectoren onder een verplichte aanwijzing vallen die vereist is op grond van de AI-verordening (bv. de financiële sector).
10. Gezien het bovenstaande en aangezien het centrale contactpunt in het kader van de AI-verordening een markttoezichtautoriteit moet zijn, zoals bepaald in artikel 70, lid 2, van de AI-verordening, moeten gegevensbeschermingsautoriteiten (die optreden als markttoezichtautoriteiten) worden aangewezen als het centrale contactpunt voor het publiek en de tegenhangers op het niveau van de lidstaten en de Unie. Dit doet geen afbreuk aan de vertegenwoordigers van de lidstaten in het Europese raad voor

¹⁶ Zie artikel 8, lid 3, van het Handvest en artikel 16, lid 2, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (hierna "VWEU" genoemd).

¹⁷ Zie ook de overwegingen 79 en 80 van de AI-verordening.

¹⁸ Zie ook artikel 3, lid 48, artikel 43, lid 1, en artikel 74, lid 9, van de AI-verordening.

¹⁹ Zie de artikelen 26, lid 9, 27, lid 4, en bijlage VIII, punt 5, van de AI-verordening.

artificiële intelligentie, die anders zouden kunnen zijn, zoals aangegeven in artikel 65, lid 4, punt b), van de AI-verordening. Dit zou ook een uniforme, consistente en doeltreffende aanpak in de verschillende sectoren mogelijk maken.

11. Vanuit een breder perspectief is er behoefte aan goede samenwerking tussen markttoezichtautoriteiten en de andere entiteiten die belast zijn met het toezicht op AI-systemen²⁰, met inbegrip van gegevensbeschermingsautoriteiten, en moeten in dit verband duidelijke procedures worden vastgesteld op basis van artikel 74, lid 10, van²¹ de AI-verordening. Dergelijke procedures moeten worden opgezet en ontwikkeld op basis van het beginsel van loyale samenwerking, zoals bepaald in artikel 4, lid 3, van het Verdrag betreffende de Europese Unie, zoals benadrukt door het Hof van Justitie in de *Bundeskartellamt*-zaak²². Op deze manier kunnen inconsistenties tussen beslissingen van verschillende toezichthoudende autoriteiten en instanties in het digitale ecosysteem worden voorkomen en kunnen synergieën worden benut in samenhangende, effectieve en aanvullende handhavingsacties ten behoeve van individuen en rechtszekerheid.
12. Hoewel de toewijzing van nieuwe taken en bevoegdheden met betrekking tot het toezicht op AI-systemen kan worden vergemakkelijkt door de juridische en technische vaardigheden waarover de gegevensbeschermingsautoriteiten reeds beschikken, brengt het feit dat nieuwe taken en bevoegdheden worden overwogen voor de gegevensbeschermingsautoriteiten, ook in hun hoedanigheid van markttoezichtautoriteit, met zich mee dat de lidstaten voldoende aanvullende personele en financiële middelen ter beschikking moeten stellen.
13. De overwegingen die tot dusver zijn gemaakt met betrekking tot de relatie tussen nationale gegevensbeschermingsautoriteiten en markttoezichtautoriteiten in het kader van de AI-verordening zijn eveneens van toepassing op de toezichtactiviteiten van het AI-bureau²³ met betrekking tot AI-modellen voor algemene doeleinden, die goed kunnen worden opgeleid op het gebied van persoonsgegevens²⁴ en waarvan de output gevolgen kan hebben voor de rechten van personen op het gebied van privacy en gegevensbescherming. In dit opzicht is er in de AI-verordening momenteel geen duidelijke coördinatie tussen het AI-bureau en de gegevensbeschermingsautoriteiten/het EDPB.
14. Het EDPB onderstreept dat wanneer een AI-model of -systeem voor algemene doeleinden de verwerking van persoonsgegevens met zich meebrengt, het – net als elk ander AI-systeem – onder de toezichthoudende bevoegdheid kan vallen van, voor zover van toepassing, de relevante nationale gegevensbeschermingsautoriteiten (die ook samenwerken overeenkomstig hoofdstuk VII van de AVG) en van de EDPS (wanneer het onder de EUVG valt). Daarom kunnen de nationale gegevensbeschermingsautoriteiten en de EDPS slechts naar behoren worden betrokken wanneer er vragen rijzen over aangelegenheden die binnen het toepassingsgebied van de

²⁰ Met name op het gebied van productveiligheid (bv. in het geval van slim speelgoed, zie ook bijlage I), mededinging, digitale en mediadiensten, financiële diensten, consumentenbescherming en bescherming van de grondrechten.

²¹ Zie ook, met betrekking tot de activiteit die wordt uitgevoerd binnen de testomgevingen voor regelgeving, artikel 57, lid 10, van de AI-verordening.

²² Arrest van het Hof van Justitie van 4 juli 2023, *Meta Platforms e.a. (Conditions générales d'utilisation d'un réseau social, C-252/21, ECLI:EU:C:2023:537)*, met name de punten 53-63.

²³ Het AI-bureau, waarnaar wordt verwezen in artikel 64 van de AI-verordening, is opgericht bij Besluit C/2024/390 van de Commissie van 24 januari 2024 tot oprichting van het Europees Bureau voor artificiële intelligentie, PB C, C/2024/1459, 14.2.2024.

²⁴ Zie ook bijlage XI, afdeling 1, lid 1, punt e), en lid 2, punt c), van de AI-verordening.

gegevensbeschermingswetgeving van de Unie vallen bij het toezicht op die systemen. Dit is noodzakelijk om te voldoen aan artikel 8 van het Handvest en artikel 16 VWEU, onder meer wat betreft het beoordelingsproces van de in artikel 56 van de AI-verordening genoemde gedragscodes.

15. Bijgevolg vestigt het EDPB de aandacht van de Europese Commissie en het AI-bureau van de EU, dat er deel van uitmaakt, op de noodzaak om samen te werken met de nationale gegevensbeschermingsautoriteiten en het EDPB, en op de noodzaak om, in overleg met hen, op de meest doeltreffende wijze en met volledige inachtneming van het beginsel van loyale samenwerking²⁵, zoals in herinnering gebracht door het Hof van Justitie, de passende wederzijdse samenwerking tot stand te brengen²⁶.

Voor het Europees Comité voor gegevensbescherming

De voorzitter

(Anu Talus)

²⁵ Ook in het licht van artikel 2, lid 3, punten c) en d), de artikelen 3 en 6 van het besluit van de Commissie van 24 januari 2024 tot oprichting van het Europees Bureau voor artificiële intelligentie, C/2024/1459.

²⁶ Zie voetnoot 22 van deze Verklaring.